

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет імені Івана Франка
Фізичний факультет
Кафедра астрофізики

Затверджено

На засіданні кафедри астрофізики
фізичного факультету
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.)

Завідувач кафедри _____ д.фіз.-мат. наук Б.Я.Мелех

Силабус

**з навчальної дисципліни «Методика викладання астрономії»,
що викладається в межах
ОПП «Середня освіта (Фізика)»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
для здобувачів з спеціальності 014 Середня освіта
предметної спеціальності 014.08 Середня освіта. Фізика**

Назва дисципліни	Методика викладання астрономії
Адреса викладання дисципліни	вул. Кирила і Мефодія 8, 79005 Львів
Факультет та кафедра, за якою закріплена дисципліна	фізичний факультет, кафедра астрофізики
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	01 Освіта/Педагогіка, 014.08 «Середня освіта. Фізика»
Викладачі дисципліни	доцент кафедри астрофізики, к.ф.-м.н. Гаврилова Наталія Вікторівна
Контактна інформація викладачів	nvgavrylova@gmail.com
Консультації по дисципліні відбуваються	Консультації в день проведення лекцій та лабораторних занять (за попередньою домовленістю). Також можливі он-лайн консультації. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача.
Сторінка дисципліни	https://physics.lnu.edu.ua/department/kafedra-astrofizyky
Інформація про дисципліну	Дисципліна «Методика викладання астрономії» є вибірковою дисципліною зі спеціальності 014 Середня освіта для освітньої програми бакалавра, яка викладається в VIII семестрі в обсязі 3 кредитів (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Коротка анотація дисципліни	Предметом вивчення курсу «Методика викладання астрономії» є теорія та практика викладання загального курсу астрономії. В результаті вивчення цього курсу студент повинен засвоїти способи формування наукового світогляду учнів при вивченні кожної теми шкільного курсу астрономії та вміти застосовувати їх у навчанні астрономії; засвоїти способи розвитку творчого мислення учнів, вміти вдало застосовувати їх у навчанні астрономії (на уроках та в позаурочний час); засвоїти методику проведення нестандартних уроків з астрономії як форми використання інтерактивних засобів навчання.
Мета та цілі дисципліни	Сформувати у студентів знання з астрономії, уміння узгоджувати цілі навчання (освітні, виховні, розвивальні) зі змістом шкільного курсу астрономії, використовувати такі методи, прийоми та засоби навчання, які б сприяли повному засвоєнню нових знань та розвитку особистості учня під час вивчення ним астрономії у школі; застосовувати у навчанні астрономії інтерактивні методи, проблемне викладання матеріалу, прийоми розвитку творчого мислення учнів та інші дидактичні інновації.

**Література для
вивчення дисципліни**

Базова література:

1. Бурий А.Р. Астрономічна олімпіада. Базові завдання [Текст] : [збірник] / Андрій Бурий ; [ред.: І. Невмержицька (голов. ред.), І. Біблій] ; Дрогобиц. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. - Дрогобич : РВВ ДДПУ ім. Івана Франка, 2018. - 205 с.
2. Климишин І. А., Крячко І. П. Астрономія: Підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Знання України. 2004. – 192 с.
3. Пришляк М. П. Астрономія: Підручник для загальноосвітніх навчальних закладів. /М.П. Пришляк; за заг.ред. Я.С. Яцківа; НАН України.—К.: «Академперіодика», 2008. – 147 с.
4. Александров Ю.В. Астрономія 11 клас: Книга для вчителя /Ю.В.Александров, А.М. Грецький, М. П. Пришляк . – Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005. – 256 с.
5. Методика преподавания астрономии в средней школе: Пособие для учителя/ Б. А.Воронцов-Вельяминов, М.М. Дагаев, А.В. Засов и др. – М.: Просвещение, 1985. – 240 с.
6. Климишин І.А., Тельнюк-Адамчук В.В. Шкільний астрономічний довідник:Книжка для вчителя. – К.: Рад.шк., 1990. – 287 с.
7. Вербінська Г.М. Уроки астрономії: навч. метод. посіб.,/Г.М.Вербінська , Г.М. Вербінська. – К.: Шк.світ, 2010. – 125 с.
8. Ткаченко І.А. Методика навчання астрономії. Уроки з астрономії. – Навчально-методичний посібник / Ткаченко І.А., Ткачук А.В. – Умань: ПП Жовтий О.О., 2014. – 163с.

Допоміжна література:

1. Дагаєв М. М. Наблюдения звездного неба. – М: Наука, 1987.
2. Матвієнко В.П. Планета життя/ В.П.Матвієнко. – К: Наукова думка , 2006.-286 с.
3. 1000 загадок Вселенной /Авт. -сост. С.Зигуненко. – М : Астрель:АСТ, 2001.-304с.
- 4.Казанцева Л.В. Київське вікно у Всесвіт (Історія Київської астрономічної обсерваторії в контексті історії розвитку національної та світової науки)/ Л.В. Казанцева, В.С. Кислюк.-К.: Наш час, 2007.-196 с.
- 5.Гладушина Н.О. Методика викладання астрономії в 10 класі. – К: Рад. шк., 1985.
- 6.Яхно Г.С. Наблюдения и практические работы по астрономии в средней школе . – М.: Просвещение, 1978. – 65с.
- 7.Окремі методи розв'язування олімпіадних задач з астрономії: збірник методичних матеріалів / упоряд. О.В. Арнаутова, В.М. Карпуша, О.О. Пасько, Ю.А Ткаченко, Т.Ю. Таранова, І.О. Шевченко – Суми: НВВ КЗ СОІППО, 2019. – 40 с.

Інформаційні ресурси:

1. Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України, №17-18, 18-21, 2011 [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/education/average/prog12>

	<p>2. Львівська Астрономічна Обсерваторія: https://astro.lnu.edu.ua/.</p> <p>3. Одеська астрономічна обсерваторія: www.astro-observ.odessa.ua/.</p> <p>4. Головна астрономічна обсерваторія АН України (Київ, Голосієво): mao.kiev.ua/.</p> <p>5. Миколаївська Астрономічна Обсерваторія: www.nao.nikolaev.ua/.</p> <p>6. https://www.astrosandbox.com/books</p>
Обсяг курсу	90 годин, з яких 48 години аудиторних занять, з них 24 годин лекцій, 24 годин лабораторних занять, та 3842 години самостійної роботи.
Очікувані результати навчання	<p>Курс формує такі загальні (ЗК) та спеціальні компетентності (СК):</p> <p><i>Загальні компетентності:</i></p> <p>ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.</p> <p>ЗК9. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.</p> <p><i>Спеціальні компетентності:</i></p> <p>СК6. Здатність розв'язувати задачі шкільного курсу фізики та астрономії різного рівня складності та пояснювати їх розв'язок учням.</p> <p>СК9. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.</p> <p>СК11. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.</p> <p><i>Програмні результати навчання (ПРН), на досягнення яких спрямоване вивчення курсу:</i></p> <p>ПРН3. <i>Знати та розуміти</i> принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання фізики та астрономії в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).</p> <p>ПРН16. <i>Знати, розуміти і демонструвати здатність реалізувати</i> теоретичні й методичні засади навчання фізики та астрономії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.</p> <p>ПРН17. <i>Розв'язувати</i> задачі різних рівнів складності курсів фізики і астрономії в базовій середній школі, чітко й раціонально пояснювати розв'язання учням.</p> <p>ПРН19. <i>Знати та розуміти</i> зміст і особливості різних видів поза-класної та позашкільної роботи з фізики і астрономії, володіти сучасними методами й технологіями їх організації та проведення.</p>
Ключові слова	Астрономія, методика викладання астрономії
Формат курсу	Очний
	проведення лекцій, лабораторних робіт та консультацій для кращого розуміння тем
Теми	Наведено у табл. 1.
Підсумковий контроль, форма	<p>Поточний контроль: усне та письмове опитування, модульні тести, захист лабораторних робіт.</p> <p>Підсумковий контроль: залік в кінці семестру.</p> <p>Форма: письмовий.</p>

Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з таких дисциплін як педагогіка, астрономія, фізика та математика.
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Презентація, лекції, дискусія, підготовка доповідей.
Необхідне обладнання	Комп'ютерна техніка та прилади для астрономічних спостережень.
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	<p>Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) контрольні роботи та доповіді за змістовими модулями: 36% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 36; 2) робота на лабораторних заняттях: 64% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 64. <p>Підсумкова максимальна кількість балів 100.</p> <p>Жодні форми академічної недоброчесності не толеруються.</p>
Питання до екзамену	<ol style="list-style-type: none"> 1. Місце астрономії в системі знань людства. Значення астрономії як шкільної навчальної дисципліни. Специфіка астрономії і методики її викладання. 2. Зв'язок астрономії з іншими шкільними предметами. Основні наукові та світоглядні ідеї шкільного курсу астрономії. 3. Аналіз змісту та структури програми і підручника з астрономії для середньої школи. 4. Розвиток мислення і пізнавальних здібностей учнів у процесі вивчення астрономії. 5. Розподіл навчального матеріалу. Форми проведення занять. 6. Реалізація міжпредметних зв'язків. 7. Методика розв'язування задач з астрономії. 8. Використання технічних засобів навчання. Наочні посібники на уроках астрономії. Шкільний астрономічний майданчик (обсерваторія). 9. Методичні особливості організації та проведення шкільних астрономічних спостережень. 10. Види астрономічних спостережень. Прилади для астрономічних спостережень. 11. Організація та проведення навчальних телескопічних спостережень. 12. Організація самостійної роботи учнів. 13. Організація шкільних астрономічних спостережень неозброєним оком. 14. Використання армілярної сфери при вивченні систем небесних координат на уроках астрономії. 15. Методичні особливості проведення вступного уроку. 16. Вивчення найпростіших астрономічних явищ. 17. Формування основних понять розділу «Основи практичної астрономії»: сузір'я, точки і лінії небесної сфери, небесні координати, місцевий, поясний і всесвітній час, тропічний рік, календар. Особливості використання міжпредметних зв'язків та наочних посібників при формуванні основних понять розділу.

	<p>18. Використання рухомої карти зоряного неба на уроках астрономії.</p> <p>19. Методика вивчення розділу «Рух небесних тіл». Аналіз змісту та структури навчального матеріалу розділу. Формування основних понять і законів розділу «Рух небесних тіл»: верхні і нижні планети, конфігурації планет, синодичний і сидеричний періоди обертання планет, рівняння синодичного руху, елементи еліптичних орбіт, закони Кеплера, закон всесвітнього тяжіння.</p> <p>20. Особливості вивчення фізики Сонячної системи.</p> <p>21. Методичні аспекти вивчення основ космонавтики.</p> <p>22. Методика формування основних понять астрофотометрії.</p> <p>23. Методика вивчення розділу «Зорі і Сонце». Методичний аналіз розділу. Формування основних понять та законів розділу «Зорі»: зоря, подвійні та змінні зорі, нові і наднові зорі, чорні діри, спектральні класи зір. Еволюція зір.</p> <p>24. Методика вивчення розділу «Сонце – найближча зоря». Фізичні характеристики Сонця. Будова Сонця та джерела його енергії. Прояви сонячної активності та їх вплив на Землю.</p> <p>25. Методика вивчення розділів «Наша Галактика», «Будова та еволюція Всесвіту». Науково-пізнавальне та світоглядне значення розділу. Формування основних понять та законів розділу: Галактика, складові частини Галактики, зоряні скупчення та асоціації, туманності, Метагалактика, Всесвіт, Великий вибух, закон Хаббла. Життя у Всесвіті.</p> <p>26. Особливості вивчення космології і космогонії.</p> <p>27. Узагальнення та систематизація знань учнів.</p> <p>28. Організація, тематика і форми роботи астрономічних гуртків.</p> <p>29. Організація і планування факультативних занять та методика їх проведення.</p> <p>30. Можливості наукової роботи школярів з астрономії. Навчальні заняття в планетарії. Екскурсії в астрономічні та споріднені їм організації і музеї. Астрономічні вечори, олімпіади, вікторини. Астрономія і космонавтика на телеекрані та в засобах масової інформації та сучасних комунікацій.</p>
Опитування	Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.

Таблиця 1

Схема курсу «Методика викладання астрономії»

Тиждень	Тема занять (перелік питань)	Форма діяльності та обсяг годин	Додаткова література / ресурс для виконання завдань (за потреби)	Термін виконання
1,2	Тема 1. Мета, завдання та зміст шкільного курсу астрономії.	Лекції – 4 год, самостійна робота – 5 год		2 тижні

3,4	Тема 2. Організація занять з астрономії.	Лекції – 4 год, лаб. заняття – 4 год, самостійна робота – 5 год		2 тижні
5,6	Тема 3. Методика організації астрономічних спостережень.	Лекції – 4 год, лаб. заняття – 6 год, самостійна робота – 8 год		2 тижні
7,8	Тема 4. Методичні особливості вивчення практичної астрономії в школі.	Лекції – 4 год, лаб. заняття – 6 год		2 тижні
9,10	Тема 5. Методика вивчення розділу «Наша планетна система»	Лекції – 4 год, лаб. заняття – 4 год, самостійна робота – 8 год		2 тижні
11-12	Тема 6. Методика вивчення розділу «Сонце і зорі. Галактика». Позакласна робота з астрономії.	Лекції – 4 год, лаб. заняття – 4 год, самостійна робота – 12 год		3 тижні